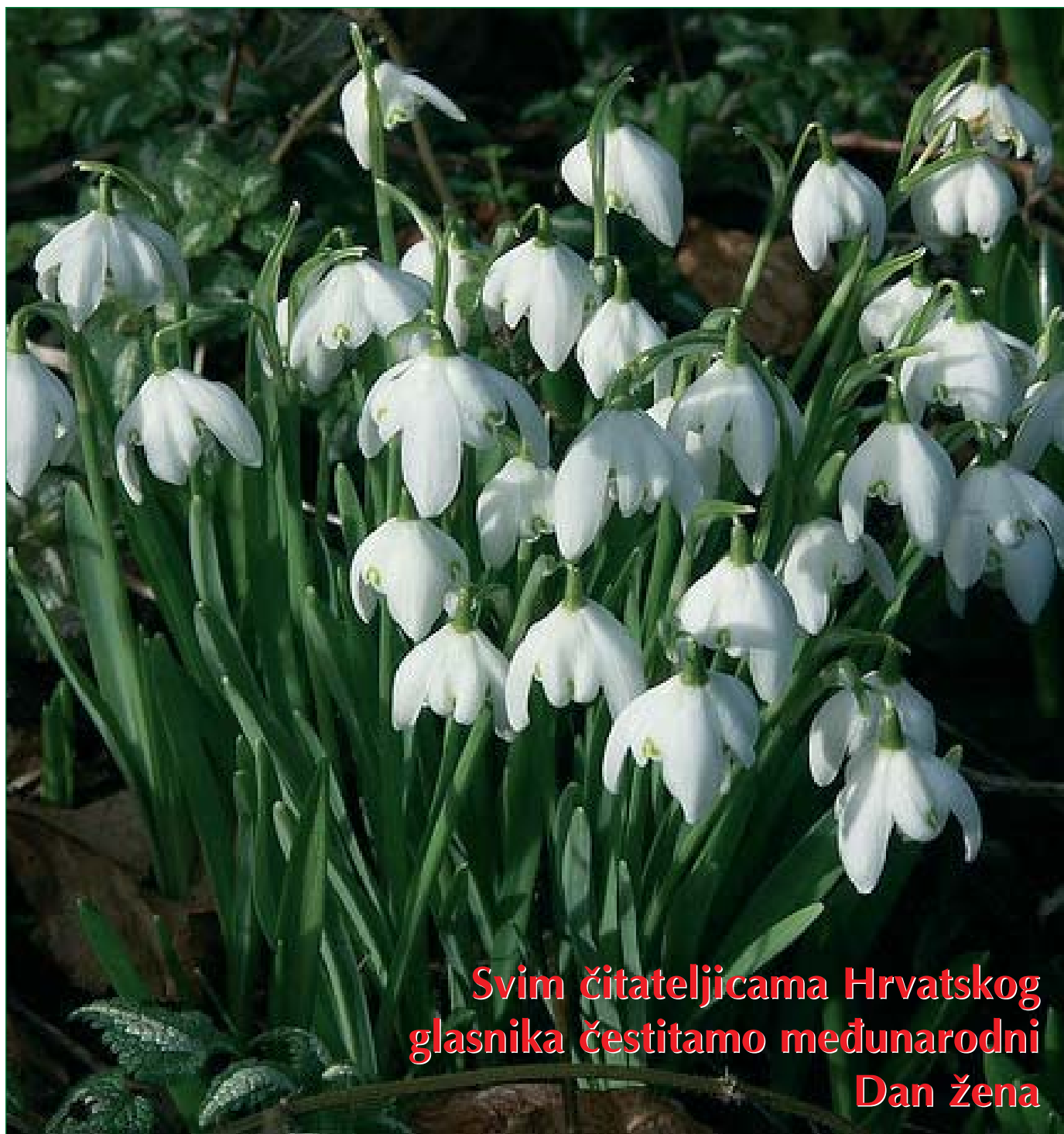

HRVATSKI

Godina XVIII, broj 10

6. ožujka 2008.

cijena 100 Ft

**Svim čitateljicama Hrvatskog
glasnika čestitamo međunarodni
Dan žena**

Komentar

Ni zabave nema bez jezika i nacionalne svijesti

Obilazeći ovogodišnja prela, balove u Bačkoj, zabave koje su tek nedavno privedene kraju, ne mogu se oteti dojmima koliko su one značajne u životu pojedine mjesne zajednice, te koliko su omiljene i posjećene u krugu mladih, ali i starijih naraštaja. Od mjesta do mjesta imaju svoje posebnosti, ali u suštini one su, ili bi barem trebale biti, najveća godišnja zabava, posvećena očuvanju tradicija, kulturne baštine, običaja, pjesama, plesova i melodija, i materinske riječi. Istina, sve rečeno ostvaruje se ponajprije prigodnim programom, koji se ostvaruje kao uvod, kao otvorenje velike pučke zabave.

Premda se ove godine njihovo priređivanje – zbog kratkoće pokladnoga razdoblja – proteglo duboko u korizmu, jednostavno nije ih moguće izostaviti, a i svako mjesto ima svoj ustaljeni termin koji ne bi bilo dobro promijeniti, ili mijenjati svake godine, jer se ne bi moglo uskladiti s drugima. Upravo je najveći dobitak da se posljednjih godina uspješno uskladiti sve ove zabave, koje imaju i zabavu svih zabava, a to je Bajsko prelo.

Ove tradicionalne zabave od svojih početaka imaju za najvažniji cilj jačanje nacionalne svijesti, a ona se izgrađuje i njeguje putem zajedništva, putem osjećaja o pripadnosti jednom narodu, jeziku i kulturi. Nažalost, izvorna narodna nošnja nije više sveprisutna, materinski jezik se ne govori svakodnevno, a mladi po tom pitanju, nažalost, više nisu zadojeni majčinim mlijekom onako kao nekada, da bi im to bilo posve prirodno, da bi to osjećali svojom obvezom prema svojim precima. Na svemu tome se još mora poraditi, što nije nimalo lako kada posljednjih nekoliko desetljeća obiteljski dom to nije sačuvala, pa niti predao mladima, a jezik, običaji i kultura podučavaju se u školi. To i nije problem, dapače, kroz naš sustav hrvatskoga školstva to je svojevrsan uspjeh, ali škola ne može nadomjestiti obiteljski dom. Ponovno trebamo svjesne roditelje, djedove i bake koji će svoju djecu i unučad od rođenja odgajati tako da budu svjesni i ponosni na svoje podrijetlo. Ako u tome škola uspije, nadamo se da će se ono udomačiti i u obitelji. Dok toga ne bude, teško da ćemo postizati još veće uspjehe ne samo na polju održavanja prela i balova nego i drugih priredaba, kulturnih i inih programa. Uza sve navedene, i hvalevrijedne uspjehe naših priredaba, među njima i tradicionalnih prela, sa stanovitim gorčinom primjećujemo i neke nedostatke. Teško je prihvatiti, čast izuzecima, da se na godišnjim zabavama okupljaju naši mladi i stari u velikom broju, ne nedostaje ni zabave ni plesa, ali se često osjeća kod dijela okupljenih da zapravo i ne znaju za tradiciju, a osim što vole plesati, ne osjećaju obvezu, a još manje svijest i ponos svojih predaka. Nije mi želja nikoga povrijediti, ali kada bi svi držali do toga, onda sudionici prela u istom ili sličnom broju odazivali bi se i na druge naše priredbe, upisivali bi svoju djecu u hrvatske škole, ili barem na predmetnu nastavu hrvatskoga jezika, bili bi na hrvatskim misama i svim našim priredbama. Na tome putu treba nastaviti, pa vjerujem ni učinak neće izostati.

S. B.

„Glasnikov tjedan”

Završio je i ovogodišnji Arcusfest. Devetnaest kazališnih radionica, 22 kazališne predstave na 11 jezika, s nizom popratnih sadržaja, jest ono što se uz potporu i u organizaciji Javne zaklade za nacionalne i etničke manjine, pod pokroviteljstvom ministra obrazovanja i kulture, od 23. veljače do 2. ožujka odigravalo u budimpeštanskoj Thálii i Lutkarskom kazalištu. Sve to pak

započelo je davne 1992. godine kao svojevrsni pokus. Tada su se našle četiri manjinske kazališne radionice, hrvatska, romska, srpska i rumunjska u Várszínházu. Bio je to trenutak otkada i mi Hrvati «računamo» da imamo samostalno Hrvatsko kazalište u Mađarskoj. Nastup u Várszínházu s predstavom Hamlet u selu Mrduša Donja iskorišten je kao trenutak kada je deklarirano postojanje samostalnoga hrvatskog teatra u Mađarskoj. Ove godine je održan šesti Arcusfest, susret narodnosnih kazališta. Arcus na latinskom znači duga. Duga kao zbir boja, nijansi i različitosti koje tvore (bar na jedan trenutak) jedinstveni iskaz, neponovljiv doživljaj, oduševljenje viđenim, samo sebi svojstveno? Valjda je to tako i sa skupom jezika i naroda koji se «susreću», ako se susreću na susretu narodnosnih kazališta. Jer osim ocjenjivačkog suda ne znam koliko je pojedinaca uz organizatore pogledalo i upoznao se s više kazališnih izričaja različitih nacionalnih zajednica u

Mađarskoj. Naši Hrvati počinili su svoje kazalište i predstavu Sprovod u Theresienburgu.

A što je pred nama? Jedan jednodnevni znanstveni skup s dvadesetak predavača u organizaciji Hrvatske samouprave II. okruga grada Budimpešte i Katedre za slavističku filologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta «Loránd Eötvös», skup intrigantnog naslova Hrvatski Kupido.

Ma koliko razmišljala, nikako mi nije jasno kako se 8. ožujka, Dan žena (kao dan sjećanja na 1857. godinu), počeo povezivati s pojmom komunizma i kao takav stjerivati pomalo u kut, tek se stidljivo spominjati. Valjda stoga što je ruska revolucija «započela» upravo obilježavanjem Dana žena i što je nakon nje Lenjin 8. ožujka proglasio državnim praznikom. Sve u svemu, ako se osvrnemo u prošlost i na početak obilježavanja ovoga danas međunarodnoga praznika, od 1975. godine i Ujedinjeni narodi ga slave, vidjet ćemo kako je ovaj dan spomen i slavljenje ekonomske, političke i društvene borbe žena za veća prava. Žene su lobirale za prava prije sto godina... I danas itekako trebaju lobirati. U svijetu koje naizgled daje sva prava ženama, one su još daleko od blagodati... Stoga nemojmo zaboraviti nastupajuću subotu i sjetimo se Dana žena.

Branka Pavić-Blažetin

Križni put na pečuškoj Kalvariji

Tradicionalni obilazak Križnog puta na pečuškoj Kalvariji bio je u petak, 29. veljače, s početkom u 15 sati. Križni je put predvodio velečasni Franjo Pavleković, uza sudjelovanje hrvatskih vjernika iz Pečuha i okolnih hrvatskih sela te Ženskoga pjevačkog zbora Augusta Šenoa.

Aktualno

Javna tribina o radu i planovima

Sukladno Članku 30/I Zakona LXXVII iz 1993. godine o pravima nacionalnih i etničkih manjina prema kojemu „tijelo lokalne manjinske samouprave, najmanje godišnje jedanput, održava javno saslušanje“, početkom godine santovačka Hrvatska manjinska samouprava organizirala je javnu tribinu na kojoj je zastupničko vijeće izvijestilo o lanjskom radu i gospodarenju te planovima za ovu godinu.

Plesna skupina Hrvatske osnovne škole u srpnju nastupila je na Žetvenim svečanostima u prijateljskim Petrijevcima, prikazavši šokačke svadbene običaje, kaparu (prosidbu)

Prema tome bila je to mogućnost da članovi hrvatske zajednice odnosno birači mogu izraziti svoje mišljenje, dati primjedbe i prijedloge za rad Hrvatske samouprave.

Petočlano Zastupničko vijeće Hrvatske samouprave prošle (2007) godine održalo je šest odnosno sedam (jer jedna sjednica, bolje dnevna točka raspravljala se na zatvorenoj sjednici) redovitih sjednica, a donijelo je sveukupno 19 odluka. Naglašeno je da ni na jednoj sjednici nije bilo odsutnih, dakle uvijek se zasjedalo u punom sastavu.

Pošto su u listopadu 2006. održani izbori, na sjednici 23. siječnja 2007. donijete su odluke o novom Pravilniku rada i ustrojstva, te o ugovoru o suradnji s mjesnom samoupravom. Iz Pravilnika, kojim je utvrđen način djelovanja zastupničkog vijeća i samouprave, istaknuto je kako je njime određeno da zastupnici godišnje 12 puta održavaju prijam za stranke, mjesečno jedanput.

Najvažnija odluka, koja daje okvirne cjelogodišnjem radu i gospodarenju samouprave, o proračunu za 2007. godinu donesena je 22. ožujka. Na istoj sjednici prihvaćen je i Plan rada i programa za 2007. godinu. Proračun je prihvaćen s prihodima i rashodom od 1054 tisuće forinti. Prihode su činili: državna potpora za rad samouprave 640 tisuća forinti, ostatak novca iz 2006. g. 314 tisuća i potpora

seoske samouprave 100 tisuća forinti. Nakon uspješno ostvarenih natječaja potporu su dobili od Javne zaklade za nacionalne i etničke manjine u Mađarskoj za Susret hrvatskih crkvenih zborova, za Susret prijateljskih naselja i kulturnih društava, od Hrvatske državne samouprave za sudjelovanje hrvatske škole u prijateljskom naselju na Petrijevačkim žetvenim svečanostima, od Hrvatske samouprave grada Kečkemeta za pripreme i sudjelovanje na Hrvatskoj kulturnoj večeri u županijskom središtu i od Generalnoga konzulata Republike Hrvatske u Pečuhu za djelovanje što je potrošeno za Malu ljetnu školu hrvatskoga jezika. Budući da je tako ostvaren višak prihoda od 450 tisuća forinti, prihodi i rashodi su se povisili na 1504 tisuće forinti. Na istoj sjednici raspisan je natječaj za podupiranje kulturnih aktivnosti hrvatskih udruga i pojedinaca. Hrvatska je samouprava obavljala i svoju javnu zadaću, primjerice priopćila je mišljenje i podržala ponovni izbor Jose Šibalina za ravnatelja Hrvatskog vrtića, osnovne škole i učeničkog doma. Obračun za 2006. godinu prihvaćen je s 1303 tisuće forinti prihoda i 989 rashoda (izdataka). Među izdacima za djelovanje za osobne izdatke potrošeno je 143 tisuće forinti, što podrazumijeva telefonske i putne troškove predsjednika, zastupnika, te putne troškove za

pojedine priredbe, primjerice za Hrvatsku večer u Kečkemetu, Hrvatski malonogometni memorijalni turnir Stipan Pančić u Budimpešti i dr.

Najveći su izdaci bili materijalni izdaci već tradicionalnih priredaba i programa, na što se potrošilo 859 tisuća forinti. To su među ostalima izdaci za djelovanje samouprave, papir, patroni za printer, poštanski troškovi... nadalje održavanje veza s prijateljskom općinom Petrijevcima u Hrvatskoj, s kojom je i lani ostvareno nekoliko zajedničkih sadržaja (Marindan, TS Zlatni vez iz Petrijevacu, Petrijevačke žetvene svečanosti, sudjelovanje plesne skupine hrvatske škole u svečanoj povorci i programu). Kao što se iz navedenog vidi, nisu to samo neki materijalni izdaci Samouprave, već naprotiv putni troškovi ili troškovi reprezentacije pojedinih priredaba, koje su organizirale Hrvatska samouprava ili mjesne udruge i ustanove.

Uz to Hrvatska samouprava sa značajnim novčanim sredstvima podupirala je rad i djelovanje hrvatskih ustanova, udruga i zajednica te pojedinaca, za to je izdvojeno 320 tisuća forinti i to: Hrvatskoj školi za 60. obljetnicu škole, učeničkom domu i vrtiću, Državnom udruženju šokačkih Hrvata, Rukometnome klubu «Bačka» za održavanje prijateljskih veza s Petrijevcima. Osim toga putem natječaja podupirane su kulturne aktivnosti, naturalno putovanje santovačkih učenika naše pečuške gimnazije i putni trošak jednog gimnazijalca za snimanje glazbenog CD-a u Budimpešti.

Kako je naglašeno, Hrvatska samouprava želi nastaviti već tradicionalne sadržaje i programe, podupiranje hrvatskih ustanova, udruga i vjerske zajednice čiji zbor redovito sudjeluje na raznim vjerskim programima diljem županije, pa i šire, i u inozemstvu. Istaknuto mjesto zauzimaju Marindanski bal, prijateljska suradnja s Općinom Petrijevcima, podupiranje Hrvatskog vrtića, osnovne škole i učeničkog doma, Crkvenoga pjevačkog zbora, koji je i lani ostvario brojne nastupe, pjevao mise i nastupao na raznim smotrama crkvene pjesme od Bačkog Monoštora do Kačmara, Bačina, Dušnoka i Vršende.

Za ovogodišnje priredbe tražila su se mišljenja i prijedlozi članova hrvatske zajednice, kako bi se mogli uvrstiti u plan rada i proračun za 2008. čije sastavljanje tek predstoji.

S. B.

Novo vodstvo Matice hrvatske Pečuh

Matica hrvatska Pečuh u četvrtak, 28. veljače, s početkom u 17 sati pozvala je svoje članove i sve zainteresirane na izvanrednu skupštinu, koja je održana u Hrvatskome klubu Augusta Šenoa. Na dnevnom redu bila je samo jedna točka: izbor predsjedništva. Izvanrednu skupštinu sazvalo je Matičino vodstvo na čelu s predsjednikom Milicom Klaić-Tarađija koje je tri godine bilo na njezinu čelu i koje je na redovitoj godišnjoj skupštini potkraj siječnja najavilo svoju kolektivnu ostavku. Na prošloj Matičinoj skupštini zakazana je izvanredna skupština na kojoj će se birati vodstvo Matice. Naime, na njoj zbog neprihvatanja kandidature za predsjednika nijednoga od njezinih nazočnih članova nije se moglo birati novo vodstvo. Izgledalo je kako će se sve odvijati po već viđenom, tj. da se nitko neće prihvatiti kandidature za predsjednika Matice hrvatske Pečuh. Nakon negovaranja, kako je rekao da spasi udrugu od ukinuća i sramote, te na samu pomisao da se ukine Matica hrvatska Pečuh, u gradu gdje Hrvati vole sebe nazivati kremom hrvatske intelektualne elite u Mađarskoj, kandidature se prihvatio Stjepan Blažetin. Nakon toga sve je išlo mnogo lakše. Odahnulo se. Glasovanjem na prijedloge za predsjednika Matice hrvatske Pečuh u nastupajućem trogodišnjem razdoblju izabran je Stjepan Blažetin, za tajnika Ivan Gugan, a za blagajnicu Eva Polgar. (uredništvo)

BIZONJA – Uskoro, u ožujku, kako donosi članak u časopisu Világgazdaság, počinje izgradnja dvaju kasina i dvaju luksuznih hotela na „granici“ Austrije, Slovačke i Mađarske. Kako zaključuju skeptici, lani se još govorilo o ulaganju od 10 milijardi eura, izgradnji 15 kasina i više hotela kao i zabavnog parka. Danas ravnatelj Eurovegas Hungary Zrt.-a Hans Asamer kaže kako će u tu izgradnju uložiti 700 milijuna eura, ili 180 milijardi forinti. Po planovima radovi bi trebali biti gotovi 2010. godine. O daljnjim ulaganjima odlučit će tek nakon toga, ako vide da izgrađeni objekti donose dobitak, kaže Asamer. László Szőke, načelnik naselja Hegyeshalom, kaže da će radovi početi u ožujku. Po načelnikovim nadanjima, ima nade da će se tako moći iskoristi termalne vode na kojima leži selo. Kapital je u cijelosti američki, uglavnom lasvegaški. Ulagачi su 2004. godine utemeljili Eurovegas Entertainment & Casino Park Szolgálató Kft. čiji je zadatak izgradnja objekata.

Prijateljska suradnja Topolja i Gare

Postojeća suradnja uskoro bi se mogla potvrditi i potpisivanjem ugovora o zbratimljenju

Suradnja Topolja, jednog od šest mjesta Općine Draž u Baranji, i Gare u Bačkoj započela je još prije desetak godina. Tročlano izaslanstvo, na čelu s predsjednikom Mjesnog odbora Topolje, nedavno je boravilo u Gari, pa su tom prigodom razmotrene mogućnosti daljnjeg razvoja prijateljske suradnje. Kako smo čuli, postoji želja da se ide dalje, da se postojeća suradnja uokviri i ugovorom o prijateljskoj suradnji.

Naš je sugovornik bio Matija Kešić Zeka, bivši, prvi predsjednik Mjesne zajednice Topolje, nakon povratka u Baranju, koji je bio i pokretač suradnje s hrvatske strane.

Kako je počelo?

– Suradnja je počela još za vrijeme rata. Mi smo se upoznali ovdje, a kad smo se vratili, onda smo odlučili tu suradnju nastaviti kako bismo uspostavili prijateljsku suradnju. Prije svega zbog hrvatske zajednice u Gari, jer mi smo šokačko mjesto u Baranji. Da ne kažem da su Bunjevci i Šokci jedno te isto, dvije etničke skupine Hrvata. Tako smo poduzeli neke korake, i dosta smo napravili dosada. Preostalo nam je jedino da to stavimo na papir, da tu suradnju uokvirimo ugovorom o zbratimljenoj suradnji.

Koja su to područja na kojima ste ostvarili suradnju?

– Suradnju smo počeli preko nogometa, pa nastavili preko kulturno-umjetničkih društava, općine i mjesne zajednice. Danas smo došli na Muško prelo da bismo dogovorili zajedničke programe, jer kod nas će se održati Baranjski bečarac na koji očekujemo i prijatelje iz Gare. Da vidimo što ćemo još poduzeti da upriličimo nove susrete u Topolju i u Gari.

Možemo li saznati nešto više o vašemu mjestu, o Topolju?

– Topolje je jedna dobro određena gdje se počeo razvijati turizam. Mi smo tu poduzeli neke korake da bismo ostvarili naše daljnje ciljeve, da bi Topolje postalo uistinu turističko mjesto. Koliko smo u tome uspjeli, to će se vidjeti u daljnjem radu. Radimo na tome preko naših raznih udruga, kao što su Ribolovno društvo, Športsko društvo, Turistička zajednica, te preko naših tradicionalnih manifestacija. Prvoga lipanjskog tjedna, kao što sam spomenuo, održava se Baranjski bečarac, pa se nadamo da ćemo tada ugostiti i naše prijatelje iz Gare, kako bismo naše programe upotpunili s novim sadržajima.

– Dakle, u Topolju se čuva tradicija?

– Doista se mnogo radi na očuvanju tradicija. Sad su nam prošle buše, koje su poznata tradicija i u Mohaču, a mi smo ipak jedna cjelina, hrvatska i mađarska Baranja, imamo i zajedničke korijene, pa bismo to htjeli objediniti u radu naših udruga. Nadamo se da ćemo sve ono što smo započeli i dovršiti.

Hrvatska zajednica, hrvatska samouprava bila je ta koja je povezala dva naselja. Što je ostvareno, i kakve planove imate?

– upitali smo predsjednika garskog HMS-a Stipana Krekića, koji nam je ukratko priopćio dosadašnje veze.

– Svakako bismo voljeli potpisati ugovor o suradnji, i da ti prijateljski odnosi postanu službeni. Da se suradnja ostvari na razini dvaju naselja, i to na razini športa, kulture i vjerskog života. Mi smo bili kod njih na Somijadi, što nam se jako sviđalo, upoznali smo aktivnosti športsko-ribolovnog društva. Kod nas ima toga, ali znatno skromnije. Tu bismo mogli učiti od njih, naša je želja da se družimo, organiziramo susrete u Topolju i u Gari. KUD Baranjac gostovao je u Gari, mi smo bili s nogometnim društvom. Mislim da ćemo u tome uspjeti, a što prije želja nam je potpisati i ugovor.

S. B.

ŠELJIN – U organizaciji osnovne škole, 22. veljače priredjen je međunarodni rukometni turnir kojemu je sudjelovalo šest ekipa, među njima ekipa rukometaša prijateljske osnovne škole iz Grubišnoga Polja. Uz ekipu domaćina i Grubišnog Polja turniru su sudjelovale ekipe učenika iz Šikloša, Lajosmizse, Pečuha, Hosszúhéténya. Veze između šeljinske osnovne škole, u kojoj ove školske godine nastavu hrvatskoga materinskog jezika u osam razreda pohađa 110 učenika, i škole iz Grubišnog Polja dugogodišnje su, tako su i međusobne razmjene učenika i posjeti učestali, a odvijaju se i uz potporu Hrvatske samouprave grada Šeljina, na čelu s Đusom Dudašem.

Povodom Festivala narodnosnih kazališta u Budimpešti

Najvjerojatnije za naše čitatelje koji su prateći napise o kulturnim, napose kazališnim događanjima prošlih godina, na stranicama našega tiska, nije nepoznato da se od 1992. godine, pa sve do danas, postupno održava Festival narodnosnih kazališta pod nazivom Arcusfest.

Ovogodišnji je program susreta kazališnih družina argumentiran s «Igram tjedna», a čije su se predstave već tradicionalno – od 23. veljače do 2. ožujka – odvijale pretežito na Velikoj kazališnoj sceni, odnosno u komornome Novom i Starom studiju Kazališta Thália, u Nagymező ulici 19, te u budimpeštanskom Kazalištu lutaka na Andrásyevom bulevaru 69.

U veoma impozantnom i opširnom programskom leporelu uvodni tekst nas upoznaje o tome da je 2008. godina u Europskoj uniji, pod geslom „Jedinstvenost u raznolikosti“, proglašena godinom dijaloga među raznim kulturama. Zapravo i ovogodišnji cilj susreta nacionalnih kazališnih družina postavlja želju za daljnja unapređivanja narodnosnih dramsko-scenskih djelatnosti, uspostavljanje te izgradnju uzajamnih odnosa s tuzemnim i inozemnim kazališnim životom i stručnim radnicima.

Tijekom ovogodišnjeg susreta s ukupno 19 dramskih naslova ukupno 11 narodnosnih sudionika (Armeni, Bugari, Grci, Hrvati, Nijemci, Romi, Rumunji, Slovaci, Slovenci, Srbi, Ukrajinci – te jedno manjinsko Slovačko kazalište VHV iz Stare Pazove (Srbija).

U velikom broju okupljene gledatelje, 1. ožujka, među njima i veleposlanika Ivana Bandića i njegove suradnike, pozdravili su predsjednik Hrvatske državne samouprave Mišo Hepp, ravnatelj Arcusfesta András Frigyes i član Odbora za društvene odnose Petar Lastić.

Saznali smo da je ovo šesta prilika da manjinske kazališne skupine sudjeluju na Festivalu i prikazuju svoja umjetnička djela, da je sve više sudionika, što znači da je ovaj put publika mogla pogledati 22 predstave, na 11 jezika. Prvi put se dogodilo da je na Festival pozvano i jedno manjinsko kazališno društvo iz inozemstva. Ima nade da će ubuduće svake godine biti mogućnosti na poziv i gostovanje po jedne narodnosne predstave iz inozemstva.

Svrha je Festivala da se potakne manjinska dramska djelatnost u Mađarskoj, prije svega djelatnost na materinskom jeziku, jer se smatra da svaka manjina preko svoje materinske riječi može i treba da opstane, a kazalište je kreativna djelatnost koja umnogome pridonosi očuvanju i unapređivanju materinskog jezika, očuvanju nacionalnih i manjinskih zajednica na ovim prostorima.

Postoje nade da i ovogodišnji zajednički dramski nastupi tijekom Festivala neće samo predstavljati «dugine boje», kao što je to krenulo na samom početku, nego će oni zajednički pružiti nove vrijednosti i rezultate.

Saznaje se da je Hrvatsko kazalište iz Pečuha zapravo utemeljitelj, osnivač ovoga festivala (1992). Naše je kazalište od samog početka nastojalo da svoju publiku obrađuje veoma kvalitetnim izvedbama dramskih predstava, a koje su često ostvarene s dramskim umjetnicima iz Hrvatske, napose Osijeka i Zagreba.

Hrvatsko kazalište iz Pečuha ovoga je puta na budimpeštanskoj sceni predstavilo djelo dramaturginje Sanje Ivić i redatelja Tomislava Pavkovića, od velikana hrvatske književnosti Miroslava Krležu «Sprovd u Theresienburgu», koja je premijerno predstavljena 21. prosinca 2007. na sceni Hrvatskog kazališta u Pečuhu. Gledateljstvo je ovoga puta – u sklopu prethodno potpisanog ugovora o uzajamnoj suradnji s Hrvatskim narodnim kazalištem u Zagrebu – s užitkom moglo pratiti navedenu scensku obradu. Od umjetnika iz Hrvatske s velikim su uspjehom glumili: Božidar Orešković, Marinko Leš, Dušan Bučan, Vlasta Ramljak, a od domaćih Slaven Vidaković i Stipan Đurić. Dakle, zajedničko umijeće je i u Budimpešti dokazalo svoje kvalitete i poznjelo zavriježene aplauze zahvalnih gledatelja.

Ovogodišnji glavni pokrovitelj Arcusfesta bio je ministar obrazovanja i kulture dr. István Hiller, a glavni organizator i financijer Zaklada za nacionalne i etničke manjine u Mađarskoj. Među 16 mecena, sponzora su i tjednik Hrvatski glasnik i naša Croatia.

m. d.

Nagrade ovogodišnjeg Arcusfesta (Arcus 2008)

Kazališne produkcije, njih 22, ovogodišnjeg Arcusfesta, šestog susreta narodnosnih kazališta u Mađarskoj, ocijenio je i nagradio u pojedinim kategorijama stručni ocjenjivači sud. Njegov je predsjednik bio János Maczner, redatelj, ravnatelj budimpeštanskog Kazališta lutaka, stručni savjetnik Kazališta Thália. Uz njega u ocjenjivačkom sudu bili su: Anna Lakos, dramaturginja i prevoditeljica, Krisztina Bába, predavačica na Fakultetu dramske i filmske umjetnosti, te László Megyeri, ravnatelj Kazališta Thália.

Nagrade Arcus 2008

Za čuvanje narodnosnih običaja: nagradeno je Srpsko pozorište u Mađarskoj, i to u predstavi «Pa, izvol' te u Sakule».

Za najbolju glumu mladih na materinskom jeziku: nagradeno je Kazalište Karaván (rumunjski teatar), i to u predstavi Minden egér szereti a sajtót.

Za najbolju scenografiju i kostimografiju: nagradena je Yvette Martini (Cervinus Teátrum iz Szarvasa), slovačko kazalište, u predstavi Temető-könyv.

Za najbolju žensku sporednu ulogu: nagradena je Ildikó Záluszi (Vertigo Szlovák Színház), slovačko kazalište, za glumu u predstavi Temetés.

Za najbolju mušku sporednu ulogu: nagraden je Bálint Merán (Deutsches Theater Budapest) za ulogu u predstavi Művészet.

Za najbolju žensku ulogu: nagradena je Gabriela Hadžikostova (bugarski Malko Teatro) za ulogu u predstavi Határeset.

Za najbolju mušku ulogu nagraden je Armen Elbakyan (Edgar Elbakyan Színház – Jereván, armenski teatar) u predstavi Táncolsz velem?

Najboljom predstavom šestog Arcusfesta proglašena je predstava Temető-könyv u izvedbi Cervinus Teátruma iz Szarvasa (slovačko kazalište).

bpb

Prezentacija pjesničke zbirke gradišćanskoga dušobrižnika

„Plajgorski zvoni“ Antona Slavića u Čepregu

Dva Gradišćanci, „najvjerniji tovaruši“
ki su pred pedesetimi ljeti ostavili Ugarsku

Dan kasnije kad je bila predstavljena Slavićeva knjiga u Filežu, iznenadjujuće je bilo viditi koliko je svita skupadošlo 25. februara, pondiljak, i u maloj prostoriji čepreške gradske knjižnice. Čudami su željili upoznati ne samo poeziju ljeta dugo u tuđini živećega dušobrižnika nek i osvidočiti prvoj promociji na tlu Ugarske, pjesničke zbirke dušobrižnika Antona Slavića ki se je narodio u Plajgoru. Otud se je ganuo na životni put koji ga je peljao u Nimšku, zatim najzad u austrijsko Gradišće (Filež ter Mjenovo), a u novu dob zopet u Nimšku. Kako je rekla Marija Kralj, predsjednica čepreške Hrvatske manjinske samouprave, prilikom prezentacije knjige, gospodin Slavić su jednoč služili mašu čepreškim Hrvatima, i onda im je obećao da će rado doći ako mu bude knjiga izdana. To obećanje su si sad ispunili, kako je to autor i sam rekao, u društvu „najvjernijega tovaruša“, akademika dr. Nikole Benčića ki je pak na „dvojezičnoj premijeri“ rado podilio svoje mišljenje ter znanje o ovom novom i vridnom izdanju Gradišćanskih Hrvata. Po Benčićevi riči je u Čepregu bila najstarija hrvatska zajednica još pred 1600-imi ljeti, ka je bila jaka u ovom gradu i zavolj vlastelina Nádasdyja su prikprošli na protestantsku vjeru. To je bila prva doslovna asimilacija, jer ti Hrvati su za jako kratko vrime postali Ugri. Mišani čepreški zbor, uz dirigiranje Sabine Balog, u jački nam je zaželjio „Sričan dobar večer“ ter s još brojnim melodijami je obdario pozvane goste i brojnu publiku. O nastanku ove knjige je Nikola Benčić rekao da se je jako veselio kad se je Toni gospodin postavio kod njega i rekao da kani izdati knjigu s pjesmami. – *Vi živite ovdje med Ugri i jako teško je doći do hrvatske riči. To nije samo vaš slučaj, to je i u Austriji tako. Postavljaju se pitanja ki će napisati knjigu, ki će to financirati, ki zna još tako dobro gradišćanskohrvatski jezik da se to more u knjigi vandati?! Kad je knjiga vandošla, Toni gospodin me nazvao pak je rekao: „Toliko*

hibov imaš nutri!“A ja sam ga pokusio toľiti, zato se mi sad nećemo skrbiti. Drugi ljudi imaju još puno već hibov, svaka knjiga ima pogriškov. A med nami imamo i takove ljude ki će nek to iskati, a tako se naši ljudi, književnici prestrašu. A svi oni ljudi ki bi tribali pisati, ti ne pišu već. To je velik problem, a to vidimo i u našoj literaturi – je rekao poznati stručnjak gradišćanske književnosti.

Zanimljivost ove knjige Nikola Benčić vidi u tom da ju je napisao takov človik ki nije u Gradišću, a svoj materinski jezik je naučio u Ugarskoj, i to je rijetkost. Poznanstvo i prijateljstvo Benčića i Slavića potječe iz davnih 1950-ih ljet kad su se skupa učili u peštanskoj srpskohrvatskoj školi. Kako je nadalje rekao Benčić, „u gimnaziji su uzeli od nas plajgorski, nardarski, kemljanski, bizonjski jezik, ali dali su nam jedan zajednički jezik koji nam je otvorio veliku slavsku kulturu, on fundamenat na kojega se zidati more i s kojim morete proći od Moskve do Zagreba. I to nikako ne znači da polag toga mi moramo pozabiti plajgorski, nardarski, bizonjski, kemljanski dijalekat, neka se zadržji, neka se piše na nji, ali ima još jedna nadgradnja, još jedan jezik.“ I ov jezik je dobro služio i Antonu Slaviću kad je dospio u Nimšku, kade je prvo studirao slavistiku, potom teologiju i bio je posvećen za dušobrižnika gastarbajtarov, Južnih Slavenov, med kimi je bilo Slovencev, Hrvatov, Bosancev, Hercegovcev, a za sve nji je on postao gospodin, u pravom smislu riči. A kad je zaželjio užu domovinu, vratio se je u Gradišće i deset ljet dugo je bio farnik u Filežu ter Mjenovu (u Austriji). U mirovinu projde 2003. ljeta i zavolj zdravstvenih uzrokov se seli najzad u svoju Nimšku. Anton Slavić je jur kot gimnazijalac pisao pjesme u Budimpešti, ali kako je i sam rekao, te prve pisanke su mu se izgubile, ali zato mu nije preveć žao jer u njoj nisu još bile toľiko zrele pjesme. – *Čudaputi me pitaju zač pišem, a i jedna pjesma glasi: „Piši pero, piši, al', pri tom ne griši...“ Pitaju me da li se more grišiti kad piše, bome da se more. Najveća tuga ča me je iznutra žakľjalo i srbilo ako su od nas potribovali da pišemo u duhu komunizma, kad su nam ono najsvetije zeli, i morali smo pisati ono ča je režim rekao, a ta proces je dugo durao i to je bilo veliko skušavanje – je naglasio autor prezentirane knjige, i Nikola Benčić još dodao, o čemu je Anton Slavić govorio, to današnja mladina gor ne razumi i bojsjek je interesantno tako napisati stvari da človik ne proda svoju dušu. Akademik iz Austrije je još rekao da pjesme dođu do*

U čeprešku knjižnicu jedva je stala
znatiželjna publika

svojega cilja nek onda ako ju publika čitanjem oživi, kad zapravo publika daje dušu svakoj pjesmi. A da su čepreške divojke Slavićeve pjesme na duši i srcu nosile ove dane, to su prikazale i opvut, dokle je autor na kraju promocije u zbogomdavanju preštao vlašću poruku, pjesmu posvećenu čepreškim Hrvatima.

-Timea Horvat-

Čepreški hrvatski zbor je s jačkom
pozdravio goste

Anton Slavić:

Rodno selo

Kud' nek gleda moje oko,
Bilo u nebo visoko,
Bilo pred ili za manom,
Ča sad gledam, to je moj dom.

To si ti, moj Pljagor rodjeni,
Jur od maljanstva drag meni.
Za mene sredina svita,
Iz ke mi žitak procvita.

Tvoja polja, tvoje stanje,
Momu srcu radovanje.
Curki, Bukovsko, Čistine,
Gaji, Dalašća, Jamine.

A da ne nabrajam dalje,
Velim, ti si mi sve moje,
Meni veselje i tuga,
Kot žitak, ki je prez duga.

Kud' nek po svitu putujem,
Nosim te u srcu svojem.
I povidam svitu cijelom,
Plajgor je moj rodjeni dom.

Intervju s akademikom dr. Nikolom Benčićem
prilikom otkrivene poezije Antona Slavića

„Emotivni narod smo, a ta emocija dojde onda skroz pjesmu ”

Dr. Nikolu Benčića, akademika, književnika, jezikoslovca, bivšega profesora u gimnaziji i na Pedagoškoj akademiji u Željeznu ter predavača na slavistici bečkoga sveučilišta, autora i urednika mnogobrojnih knjig o jeziku, kulturi i književnosti Gradišćanskih Hrvata, bojsek rjedje strefimo na prezentacija, na priredba u rodnom mu selu Nardi nek koliko bi to zaistinu željili. Zato nam se oko srca pravoda zaigra neka tajna radost kad dojde do takove mogućnosti, kad ga moremo poslušati, kad se moremo od njega učiti ili moremo uprav par rečenic izminuti s njim o najaktuelnijoj zgoditki Gradišća. To mi se je ugodalo pred kratkim za prezentacijom prvijence Antona Slavića, ku je bio on došao predstaviti u Čepreg.

Razgovarala: Timea Horvat

Poeziju Antona Slavića smo dovidob takorekuć nevidljivo imali u rezervi. Što mislite, imamo mi još takove potencijale na književnom polju, mislim Gradišćanski Hrvati u Ugarskoj?

– To je prilično teško pitanje. Za mene je svenek presenećenje da po ki put dojde najpr takova imena za ke nismo znali. Takovo ime je za mene bila i Timea Horvat, ali isto tako i Šandor Horvat, jer sam znao za Ivana Blaževića, ili za Mate Meršića Miloradića, ali za Mate Šinkovića, on mi je bio zadnji. Kašnje je pak došla Matilda Bölcš, ali za čisto mlade, nažalost, ne znam. To znači, u literaturu se dojde ili jako mlad, kad je človik zaljubljen ili većputi u zrelu starost kot Miloradić, ali Ivan Blažević. Nažalost, ne vidim takovu mladinu ka bi bila hrvatski zaljubljena, ali se uvijek ufam da će nešto dojtii. Iz moje perspektive, a ona je već dosta stara, situacija je jako tužna, općenito jako tužna na literarnom polju.

Koja je danas zapravo vridnost Slavićeva pjesništva?

– Njegove pjesme se gradu na jednom temelju, fundamentu ki je morebit drugačiji nek se to danas propagira. One imaju određenu vridnosnu škalu, stepene, a zato se čudakrat onda veli da je to konzervativno. A ja čudakrat velim da to nije konzervativno, to je jako dosljedno. Ima jednu miru, to je jedan metar i to ostane onda jedan metar, a mi znamo da od 1968. ljeta se je prominjio cijeli svit. Anton Slavić ima svoje vridnosti, ke su bile od Miloradića, od starije literature, i ostanu i danas. Mislim da i on, kot i svi drugi pjesnici, kani izraziti nešto iz sebe van. Svakako je to jako peršonski, jako osobno, i to uvijek ide prik jedne granice, ka nas vliče van iz svakidašnjega žitka. I potpuno svejedno je za mene kako je nepogrišna, trajna ili čemerno napisana jedna pjesma ili proza, ja uvijek vidim da tote se neko trsi iz svakidašnje tuge bižati, iz toga vandojti. Zapravo mislim da je danas dušobrižnički posao jako težak, kad dušobrižnici su izgubili ono što je Sigmund Freud počeo u Beču razvijati, i danas od toga zapravo cvatu svi terapeuti. U

Beču mi je nedavno jedna Hrvatica rekla da je išla po gradu i prebrojila je koliko psihoterapeutov ima jedna kratka ulica, nabrojila je u njoj 24. Onda se moramo pitati, ako danas platimo za našu duševnu ravnotežu, onda izgleda to su morali farniki, dušobrižnici izgubiti nekada. Oni su bili nekada terapeuti.

Ako bi svi pisali ki imaju danas takove probleme, znali bi sve ispisati iz sebe...

– I to bi bilo jako dobro, i od sebe razumljivo, imati jedan čep, kade ovako sve iscuri van. Pjesnik to sigurno piše za sebe, kot terapeut, proza se ne piše toliko, ali ako negdo počme titrati na istoj razini, to je već onda veliki dobitak. I ja mislim da je jako teško u jednoj pjesmi najti to visoko titranje.

Mi Gradišćanski Hrvati imali smo, imamo najveć pjesnikov, dušobrižnikov. To je zakon kod nas?

– To je sociopsihološko-lingvistička studija, pitanje, zač su pjesnici dušobrižnici? Ja imam za to jedno rješenje. Dušobrižnici su bili jedini, dobro izobraženi gospodini. Dakle, u smislu gospodin i u smislu farnik, dušobrižnik zapravo. I još nešto, a to smo danas izgubili, odgovornost prema jeziku, i odgovornost prema svojem narodu. A to se danas izgubilo, kad je naš dušobrižnički sloj u austrijskom Gradišću, ne znam kako je u ugarskom dijelu, počeo propadati pred petnajstimi, dvajsetimi ljeti, onda sam uvijek mislio i pred manom je bilo da ćemo mi to nadomjestiti s civilisti. Po Drugom svitskom boju su se oni školovali, oni su prošli na sveučilišće, a danas imamo dobre gospodare, imamo dobre financijere, imamo stručnjake u svakoj struki. Trebate otpriti samo Hrvatske novine i svaki tajedan imate dva-tri imena ki su završili sveučilišće. A što dostaje narod od toga? Danas imamo tri puta već izobraženih ljudi nek što smo imali pred stovetimi ljeti, a to su bili gospodini. Ja mislim, oni su u prvom redu nosili brigu za vjeru, ali tu vjeru su oni mogli širiti nek preko hrvatskoga jezika, zato su se brigali za hrvatski jezik. Oni su povezali jedno i drugo, a to je bilo ravnopravno, a čudakrat moremo i dokazati

da su se po ki put za jezik već borili nek za vjeru. To vidimo u Austriji, recimo šezdesetoga ljeta, kad su vjeronauk ukinuli. Na Ugri to ne moremo reći kad vjeronauka nije ni bilo. To znači, nije se ispunilo ono da bi bili civili, dobro izobraženi doktori, diplomirani inženjeri preuzeli tu odgovornost.

Kako moremo mi, sami sebe, Gradišćanci, gledati našu književnost ako ju usporedimo sa svitskom literaturom?

– Za Gradišćanske Hrvate, po mojem mišljenju, ne morete zeti mirilo ugarske, nimške i hrvatske literature, jer to se odnaša na nešto drugo. Pjesme pisati za Gradišćanske Hrvate, to ima čistu drugu zadaću. Problem je nek u tom da on ki piše na gradišćanskohrvatskom jeziku, ne more tako dobro literarno, po najnovijoj ars poetici izraziti kot se to traži od hrvatskih ili od ugarskih piscev. U njemu je uvijek ovde negde u glavi, u potiljku, ja se moram za Gradišćanske Hrvate truditi, ja se moram brinuti za jezik, i to imamo mi pojerbano od farnikov. Mislim da smo mi izgubili tu vezu na tu višu liniju u narodu s Glavanićem, dakle to je već druga polovica 19. stoljeća, kad je on počeo tako po svojem pisati ili jačiti. Onda su se opet vratili „našemu jeziku, našoj domovini“, a nisu gledali na metriku, na umjetnost riči. Kod nas se je uvijek reklo, ako je već negdo napisao nešto na hrvatskom jeziku, to mora biti vridno. Ali to nije tako.

Onda kudaj ide gradišćanska literatura? Ide li kamo?

– Gradišćanska literatura je u osamdeseti ljeti dostala u Gradišću, dakle u austrijskom dijelu, jedan jako dobi priklučak na austrijsku literaturu, na konkretnu liriku, ali ne na prozu. Prozu smo zabili. Drama ide u redu, Ana Šoretić to fantastično djela, ali prozu kod nas zvana Blazovića ki je to počeo, nigdor ne piše. To je jako težak posao, proza se mora po literarni kriterija pisati, a tote se radi na jednom romanu nekoliko ljet. Pjesma se ipak friže napiše, zato imamo i toliko pjesnikov. Emotivni narod smo, a ta emocija dojde onda skroz pjesmu.

Tordinci – župa mučenika

U organizaciji pečuškoga Hrvatskog kazališta, 12. veljače održana je promocija knjige velečasnog Marka Bubala župnika iz Tordinaca naslova «Tordinci župa mučenika» izdane u prigodi 700. obljetnice Župe Tordinci. Župa Tordinci 2008. godine obilježava 700 godina postojanja. Prvi put u povijesti spominje se 1308, kada su Tordinci imali tri utvrde i bili varoš. Nakon protjerivanja Turaka iz Slavonije, župa je obnovljena 1738.

«Želja da napišem povijest o Tordincima već je dugo godina tinjala u meni, a vrijeme stvaranja hrvatske države omogućilo je stvaranje odgovarajuće podloge s koje se može krenuti. Pa sam tako, imajući na umu kako su mjesta Župe Tordinci bila književno uvijek po strani, iz ljubavi počeo skupljati materijal, jer sam ovdje župnik gotovo 35 godina. Imam na to neko moralno pravo, jer najbolje poznajem situaciju i poznajem ljude, te je kroz moje progonstvo, odnosno sedam godina u Mađarskoj, iz poštovanja prema ovome kraju, nastala i ova knjiga» – kaže velečasni Bubalo. Turska najezda uništila je i

sve dokumente, tako da sam zahvaljujući našoj te drugim biskupijama, pronašao neke stvari koje ni sam dosad nisam znao. Knjiga je tehnički izvrsno opremljena, ima 428 stranica, 300 fotografija i 80-ak vrsta raznih dokumenata, dopisa, novinskih izvadaka – kazao je, prije pečuške, na promociji u Tordincima autor nama dobro poznati, stari prijatelj Marko Bubalo. O njegovoj knjizi u Pečuhu govorio je Dinko Šokčević, a uvod je dala Eva Filaković, dobra poznavateljica rada velečasnog Bubala, koja je i sama pomagala pri nastanku ovog izdanja.

Dinko Šokčević je istaknuo kako je Bubalova knjiga toliko teška koliko i povijest Hrvata na ovim prostorima, a posebice je teška povijest sela Tordinaca. Osvrnuo se na zaboravljeno mučeništvo Tordinaca iz 16. stoljeća te istaknuo kako je Bubalo u povijesti te župe župnik s najdužim stažom. Katoličanstvo se unatoč svim nedaćama sačuvalo u Tordincima i ukorijenilo. Povijest Tordinaca i cijeloga prostora, kao i povijest uopće, treba sagledavati realno i iskreno, bez mržnje i predrasuda, naglasio je Šokčević. Svaka medalja ima dvije strane, tako i povijest protestantizma i katoličanstva u Tordincima, kojima se u svojoj knjizi bavi i velečasni Bubalo. On priča povijest sela od 1269. godine do današnjih dana i krvavoga Domovinskog rata kad su stanovnici napustili svoja ognjišta te su sa svojim svećenikom bili

u progonstvu punih sedam godina. Priča iz 20. stoljeća počinje već za vrijeme Drugoga svjetskog rata. Mnogo je stanovnika stradalo na Križnom putu, a nakon rata dolaze teški trenuci za vjernike. Bubalo dolazi u tu župu 1973. godine, i danas je u njoj. Svjedok je vremena i događanja. Uradio je mnogo da se ne zaboravi ono što se dogodilo. Župa je podignuta iz pepela, a zadnji dio knjige govori upravo o izgradnji sela, župe i crkve, te vraćanju fizičkoga i duhovnoga života u Tordince.

Bubalo je na pečuškoj promociji pozdravio drage prijatelje među kojima je bio sedam godina. Naglasio je kako je ovo prvi zapis o Tordincima ukoričen u knjizi koja je doživjela velik uspjeh, u prvom redu među mještanima, čemu se on neizmjerljivo raduje. Zahvalio je svima onima, pa i Hrvatima iz Mađarske, koji su mu pomogli u tijeku nastanka knjige izdane u povodu 700. obljetnice Župe Tordinci. Nisam ja povjesničar, zaključio je Marko Bubalo, ali volim Tordince, a ova knjiga je točka na «i» moga života i zbog nje sam presretan, a povijest sam pokušao ispričati na svoj način. *B. P. B.*

Trenutak za pjesmu

Ivan Slamnig

Radanje

Radanje užasno boli,
svi se u tome slažu,
gore nego kamenci
il ulozi, tako mi kažu.

Dijete nismo ni pitali,
još govori svemirskim šprahom,
u Bigu Bangu se stvorilo
i plače prvim dahom.

Ne želim opet zatupiti,
ne želim da se svađam.
O, Bože, Koga Te nema,
zašto se besprekidno rađam.

Susret s čitateljima

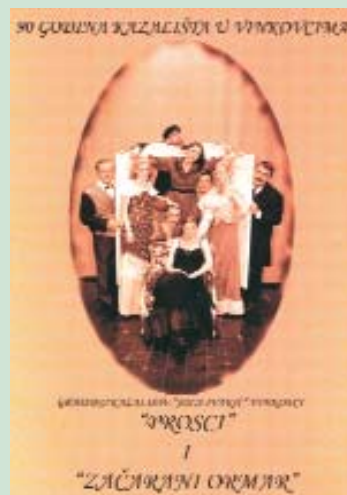
U organizaciji Hrvatske samouprave grada Budimpešte i Uredništva Hrvatskoga glasnika, tjednika Hrvata u Mađarskoj, 26. veljače u Budimpešti, u HOŠIG-ovoj knjižnici održana je tribina i susret čitatelja Hrvatskoga glasnika s njezinom glavnom i odgovornom urednicom Brankom Pavić-Blažetin. Pozivu predsjednice Hrvatske samouprave grada Budimpešte Anice Petreš-Németh, koja je prigodnim riječima pozdravila gošću, odazvali su se u malom broju zastupnici naših hrvatskih okružnih samouprava, djelatnici škole, zainteresirani čitatelji i velik broj učenika viših gimnazijskih razreda koji su sa zanimanjem pratili jednosatno izlaganje na temu tjednik Hrvata u

Mađarskoj, njevoja prošlost, sadašnjost i budućnost. Govorilo se i o prošlosti hrvatskog novinstva u Mađarskoj, o ovdašnjim hrvatskim medijima, slobodi tiska...

(bpb)

VINKOVCI, PEČUH – U pečuškom Hrvatskom kazalištu gostovalo je Gradsko kazalište „Joza Ivakić“ iz Vinkovaca – koje ove godine slavi 90. obljetnicu kazališta u tome gradu –

s komadom Ise Velikanovića pod naslovom „Prosci“ i „Začarani ormar“ Ferda Ž. Milera, prvi put izvedenima 1917. godine u Vinkovcima, čime i počinje tradicija kazališta u gradu na Bosutu. Upravo uza ime Isidora Ise Velikanovića, pjesnika, pripovjedača, komediografa, feljtonista i prevoditelja, rođenog u Šidu, vezani su počeci vinkovačke kazališne tradicije. Njegove Proscje izvelo je vinkovačko Diletantsko kazalište kao svoju prvu predstavu, 8. prosinca 1917. „Sve što je pisao, tako je vedro i veselo, kao da mu se nebo nije nikad naoblačilo“ – zabilježio je Julije Benešić. Ivan Goran Kovačić pak ocrtao je Velikanovića ovako: „Živio je u siromaštvu kao bogataš, i kao bogataš umro je u siromaštvu.“ Podrijetlom iz Bosne, rodnom Šidanin, dalji potomak Brođanina Ivana Velikanovića, pisca prvih crkvenih drama u Slavoniji, Isidor-Iso Velikanović, proveo je mladost u Vinkovcima, studirao u Beču, živio u

Srijemskoj Mitrovici, pa u Zagrebu, gdje je obnašao dužnost tajnika Matice hrvatske i gdje je 1940. umro. Djelujući kao publicist i pisac slobodne profesije, zadužio je hrvatsku književnost raznolikim opusom. Pisao je humoreske, komedije, pjesme i feljtone, uređivao zabavno-satirički list Knut, prevodio s nekoliko stranih jezika. Osim toga, izradio je (s Vukovarcem Nikolom Andrićem, 1938.) terminološki rječnik Šta je šta, prvi te vrste u nas. U svom književnom djelu, napose u Srijemskim pričama, ostao je Iso Velikanović vjeran zavičajnom podneblju i zanimljiv je prvenstveno kao promicatelj književnoga fenomena koji nazivamo regionalizmom. Sam će napisati: U Zagrebu sam gotovo 25 godina, ali, priznajem, mnogo me hvata nostalgija za zavičajem. Nakon 90 godina „Prosci“ i „Začarani ormar“ opet su scenski prikazani, stvorena je prva suvremena izvedba nakon tolikih godina, koja je oduševila i pečušku kazališnu publiku, u kojoj su mnogi toga dana doputovali iz Sukita u organizaciji tamošnje Hrvatske samouprave. Tekstovi su skraćeni, prilagođeni senzibilitetu suvremenoga gledatelja, kaže redatelj Himzo Nuhanović.

(bpb)

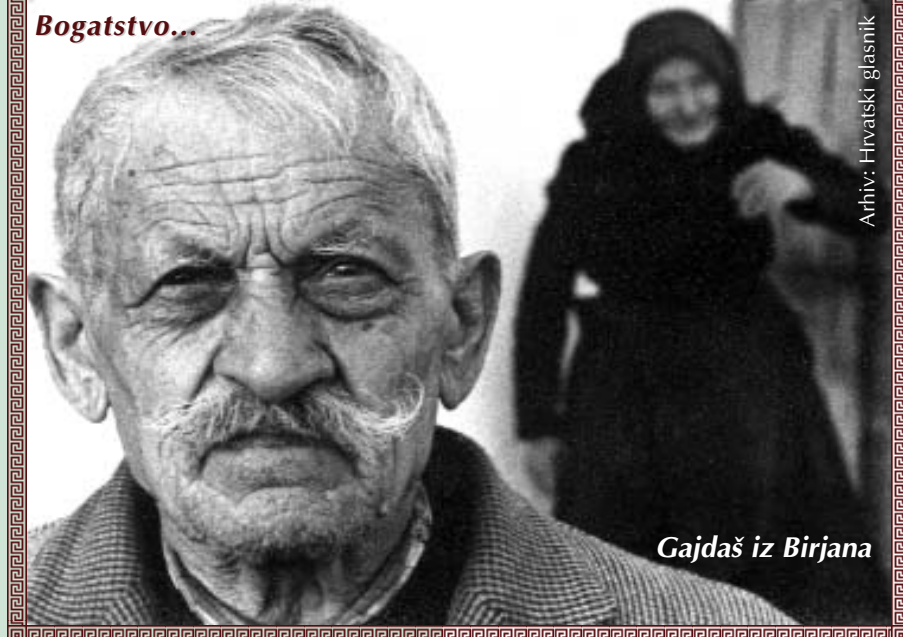
Ivo Andrić u ediciji Hrvatska književnost BiH

Sarajevski ogranak Matice hrvatske 21. veljače promovirao je četiri nove knjige objavljene u okviru edicije „Hrvatska književnost Bosne i Hercegovine u 100 knjiga“ koje sadrže izbor najznačajnijih djela nobelovca Ive Andrića.

Edicija koja sada sadrži 21 knjigu objavljenu i uz financijsku potporu Ministarstva kulture Hrvatske, kroz četiri nova izdanja postala je bogatija za Andrićeva monumentalna djela „Prokleta avlija“, „Na Drini ćuprija“ i „Travnička hronika“ te za njegove „Pripovijetke“.

Urednik edicije, književnik Mirko Marjanović kazao je na promociji u Sarajevu kako je novo tiskanje najznačajnijih Andrićevih djela u okviru edicije posvećene hrvatskoj književnosti u BiH od iznimnoga značenja za suštinsko razumijevanje djela velikoga pisca. „Andrić se na ovaj način vraća svome prvome domu“, kazao je Marjanović. Ivan Lovrenović, koji je priredio nova izdanja Andrićevih djela, istaknuo je kako su Bosna, baš kao i posebnost pa i osobitost znamenitog pisca, u samoj biti njegova stvaralačkog nemira i poriva koji su ga i učinili tako velikim. Traganje za vlastitim identitetom na poseban je način obilježilo Andrićev život, i to je i njegova djela učinilo posebnim i fascinantnim, kazao je Lovrenović. Ostali promotori, književnik Muharem Bazdulj te profesor Filozofskog fakulteta u Sarajevu Ugo Vlaisavljević i Enver Kazaz, podsjetili su kako je Andrić odnosno njegovo djelo prečesto bili izloženi vulgarnim interpretacijama i bezočnim pokušajima manipuliranja njegovim osobnim, ali i književnim identitetom, najčešće u dnevno-političke svrhe. Svi koji su to činili, zapravo su pokazali duboko nerazumijevanje dubine piščeve misli, ustvrdili su promotori.

Bogatstvo...

Gajdaš iz Birjana

Natjecanje vinara u Mohaču

Srebrne i brončane medalje hrvatskim vinarima u Mohaču

U organizaciji Šokačke čitaonice, u Mohaču je u subotu, 1. ožujka, priređeno natjecanje vinara koje je okupilo vinare iz Mohača i uže okolice. Kako nam reče predsjednik Šokačke čitaonice, riječ je o tradicionalnoj priredbi koja se održava već 10-15 godina. Po Đuri Jakšiću, ove je godine prijavljeno sveukupno 59 uzoraka vina, koje je donijelo četrdesetak vinara, od toga 40 i vrednovano, i to tri vina sa zlatnom medaljom, 12 sa srebrnom, 15 sa brončanom i 10 s diplomom. Među vinarima je bilo vinara velikih vinarija, koji i ne traže diplomu jer su njihova vina priznata, ali se ipak traži ocjena vina, i amatera, koji proizvode za sebe, za svoje potrebe. Među vinarima su se istakli i članovi Šokačke čitaonice: Antun Pavković (plemeniti talijanski rizling), Stipo Bubreg (talijanski rizling), Ivo Kunovski (miješano bijelo vino), Ladislav Kovačević (ovčji rep), Đuro Jakšić (talijanski rizling), Stipan Barac (miješano bijelo), Vinarija Planina-Zoltan Horvat (királyleányka) i drugi, osvojivši srebrne i brončane medalje. Među natjecateljima je bio i Vjekoslav Telišman, suprug gospode Jadranke Telišman, predstavnice Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Pečuhu, koja je uveličala priredbu mohačkih vinara. Gospodin Telišman za svoj muškat otonel dobio je srebrnu, a za souvignon blanc brončanu medalju. Zlatnu medalju dobila su tri vina (dva talijanska rizlinga i jedan chardonay) Istvána Kiss.

Nakon proglašenja rezultata, druženje je nastavljeno zajedničkom večerom, a goste je zabavljao TS mohačke čitaonice «Šokadija».

S. Balatinac

Kukinj, Radikovci i korizmeno druženje

Da se Kukinjčani vole družiti uz hrvatski jezik i pobožnost na svom jeziku, pokazuje i ove korizmeno razdoblje. U trećoj nedjelji korizme, u organizaciji kukinjske Hrvatske manjinske samouprave, na čelu s Milicom Klaić-Taradija, u mjesnoj crkvi Svete Ane 23. veljače održana je korizmena pobožnost uz svećenika iz Radikovaca Ivica Križanića i Crkveni pjevački zbor iz Radikovaca te Mješoviti pjevački zbor Ladislava Matuška.

Veza između ova dva naselja nije od danas. Već nekoliko godina Kukinjčani, malo izaslanstvo na čelu s načelnikom Ivom Grišnikom sudjeluju jednoj od najpoznatijih priredaba u Radikovcima, takozvanoj Pračkijadi, na kojoj je lani upravo Đuro Taradija osvojio zlatnu medalju. Radikovci su naselje u općini Donji Miholjac, na nekih sedam kilometara od Donjeg Miholjca s tristotinjak stanovnika i svojom župom starom preko tristo godina, kazao nam je Josip Babić, dopredsjednik radikovačke Pračkijade. Počeli smo prije osam godina s Pračkijadom, koja je danas nadaleko poznata. Vezu s Kukinjčanima smo uspostavili prije dvije godine kada smo dečke iz Kukinja pozvali na Pračkijadu. Ona se održava prve nedjelje u rujnu. Zbor iz Radikovaca već je gostovao u Kukinju na Danu sela i nije nepoznat Kukinjčanima. Ovoga puta također su oduševili sve koji su ih došli poslušati na misnome slavlju u Kukinju. Nisu samo Radikovčanke oduševile, nego i domaćini, Mješoviti pjevački zbor Ladislava Matuška.

U ovome korizmenom razdoblju upitali smo gošće iz Radikovaca kako se spremaju za uskršno blagovanje. „U nedjelju ujutro na Uskrs nosi se jelo na posvetu. Nosimo jelo u pletenoj košari na čijem je dnu bijeli papir. Sve što će se blagovati na uskršni doručak, stavi se u košaru, onoliko koliko nam treba da se ništa ne baci. Stavi se šunka, luk bijeli i crveni, ako ima, onda i mladi luk, pisanice, hren, vrhnje s kojim ćemo napraviti hren, sol, kruh. Poslažemo korpe ispred oltara, svećenik posveti jelo, zapjeva se. Posvećeno jelo pokriva se svećanim ručnim radom. Sve se

nosi kući. Obitelj sjeda za stol, prostre se stolnjak i jede se. Ništa se ne baca, i mrvice se pokupe. Ukućani se uhvate za ruke, pomole se i blaguju”, kazuje nam Ljerka Gazdek, a o pjevačkom zboru veli: „Redovito se okupljamo. Pjevačko društvo Župe Svete Ane prije četiri godine slavilo je 50. obljetnicu postojanja i pjevanja. U Radikovcima pjevamo hrvatsko pučko pjevanje, dvoglasno, nekada se pjevalo troglasno, često pjevamo bez nota. U zimskim mjesecima se okupljamo po kućama i njegujemo stare pučke hrvatske pjesme koje se prenose s naraštaja na naraštaj. Zbor ima i počimaljku, to je upravo gospođa Ljerka Gazdek. Sveukupno nas ima osam. Mi stalno pjevamo, ali katkad nam se priključi još nekoliko žena. Pjevamo svake nedjelje u našoj crkvi.”

Nakon svete mise slijedilo je druženje domaćina i gostiju u mjesnom domu kulture, uz hranu primjerenu vremenu korizme i posta.

Branka Pavić-Blažetin

Tečaj hrvatskoga jezika u Semelju

Smiljanu Bolla našla sam s njezinom malom skupinom učenika, njih desetak koji već godinu dana marno pohađaju tečaj hrvatskoga jezika pod pokroviteljstvom i uz potporu semeljske Hrvatske samouprave. Nismo planirali, ali sam nazočila upravo godišnjici pokretanja tečaja i moram zaključiti da su jednosatno tjedno učenje i druženje oko hrvatskoga jezika polaznika i nastavnice Smiljke više nego plodonosna. Svi su zainteresirani i marno rade ne samo na satu nego i kod kuće, vježbaju i ispunjavaju domaće zadatke oslanjajući se pri tome na udžbenik i radnu bilježnicu Janje Živković-Mandić, za učenje hrvatskoga jezika na nižem stupnju.

Lani, dakle prije godinu dana, potražila me semeljska Hrvatska samouprava, točnije njezin predsjednik Đuro Šarošac, i pitao bih li se prihvatila rada s polaznicima. Rado sam se odazvala molbi jer je to bio izazov za mene. Naime, dosada sam radila samo s djecom školske dobi. Svi su polaznici počeli od samih početaka, sastajemo se svakoga četvrtka od šest do sedam sati navečer u uredu mjesne samouprave. Nikad nitko ne izostaje sa sata, kaže mi Smiljka Bolla. Što se može napraviti za sat nastave jezika tjedno?, radoznalo sam upitala. Mnogo toga, odgovara mi moja sugovornica. Počeli smo učenje hrvatskoga kao stranoga jezika i veoma lijepo napredujemo te su i polaznicima porasli apetiti. Dobro i temeljito se pripremaju za sate i lijepo svladavaju zadano gradivo. Umalo su svi počeli od ništice iako među njima ima podosta onih koji imaju pasivno znanje hrvatskoga jezika.

Žele učiti, a to je najvažnije. Zadovoljna sam što sam se prihvatila ovoga posla. Bila sam znatiželjna kako i na koji način mogu raditi s odraslima i koje rezultate mogu postići. Radim u pečuškoj Osnovnoj školi Felsővárház i tamo uz glazbeni odgoj već godinama predajem i hrvatski kao strani jezik, od petog do osmog razreda. Sada imam dvije skupine polaznika koji marljivo uče. Radim s učenicima tjedno tri sata. To je jedno drugo iskustvo, ali ovo u Semelju me veoma

raduje. Sve je manje učenika i u mojoj matičnoj školi, trenutno njih jedanaest žele učiti hrvatski jezik, tako da ako želim i dalje biti u dodiru s metodikom hrvatskoga jezika, trebam se truditi i na drugim poljima. U tom kontekstu me raduje Semelj i pobuda ovdašnje Hrvatske samouprave. Ovo je moje prvo iskustvo takvoga tipa i moram zaključiti kako je mnogo teže raditi s odraslima nego s djecom. Odrasli stalno zapitkuju za gramatičke norme, oni ne usvajaju rečeno nego je uvijek tu pitanje „zašto“. Na što je kadšto teško odgovoriti.

Udžbenik za osnovni stupanj, po meni, veoma je dobar i dobra je osnova u radu s učenicima, bilo djecom, bilo s odraslima. Po planovima semeljskih polaznika oni žele učiti i svakako žele nastaviti učenje pa i položiti jezični ispit osnovnoga stupnja, a poslije tko zna što još... – kazala je za Hrvatski glasnik Smiljka Bolla.

Branka Pavić-Blažetin

Vancaga

Hrvatska skupina i u novoj školskoj godini

„Čuje se sa svih strana, pa i Baju je zahvatila ona velika školska reforma, skupine, škole se spajaju. Hvala Bogu, Opće prosvjetno središte na Vancagi ostalo je samostalno, nisu nas ni s kim spojili, bar za sada. Nadam se da će to tako i ostati jer ipak imamo siguran broj učenika. Što se tiče vrtića imamo dovoljno djece, u školi također ima 300 učenika, dakle imamo dobru bazu na koju se može graditi. Nadamo se da ćemo i od jeseni imati dva prva razreda, kao i dosada. Jedno je pak sigurno: da ćemo imati i hrvatsku skupinu. Ovo je možda najveća godišnja prigoda da se privuku roditelji i djeca“ – ističe ravnatelj OPS na Vancagi u Baji.

Kako nam uz ostalo reče Joso Ostrogonac, prelo ima važnu zadaću u tome da se privuku djeca i roditelji.

„Nije slučajno da smo, kako sam rekao, počeli program s nastupom mališana iz našeg vrtića i naše školske plesne skupine. To nam je najvažnije, a kada odgoj i nastava hrvatskoga jezika time počme u vrtiću, nastavlja se u školi, djeca preko pjesme, plesa i naših melodija mogu zavoljeti i naučiti hrvatski jezik. U takvim većinskim sredinama kao što je naša u Baji, to je najuspješnija metoda, jer ne raspoložemo kondicijama koje imaju santovačka, odnosno pečuška hrvatska škola, prije svega što se tiče broja sati hrvatskoga jezika. Radimo na tome koliko možemo, a s dosadašnjim rezultatima možemo biti zadovoljni.“

Tekst i slika: S. Balatinac

Najvažnije je učenje jezika

Prigodom posljednjih izbora na čelo Hrvatske manjinske samouprave u Letinji dospio je Vilmoš Lukač koji je smatrao najvažnijim da se u gradu pokrene učenje hrvatskoga jezika.

KAPOŠVAR – Na poziv tamošnje Hrvatske samouprave, u tom gradu 22. veljače gostovalo je pečuško Hrvatsko kazalište sa svojim pučkim komadom toliko omiljenim kod hrvatske kazališne publike u Mađarskoj, «Poštenim varalicom» nastalom na tekst Antuna Karagića. Kazalištarci iz Pečuha ovoga su puta oduševili sve Hrvate u Kapošvaru, pokazavši kako ovakve predstave, ma gdje ih igrali, imaju velik uspjeh kod gledatelja. U predstavi glume: Stipan Đurić, Eva Polgar, Erika Žarac, Slaven Vidaković, András Mészáros, Rafael Arčon, Ivo Grišnik, Anica Matoš, Zoltan Gatai, Elizabeta Orovica, Đula Beri. Predstavu je režirao László Bagossy.

SEGEDIN – U organizaciji Hrvatske samouprave grada Segedina i Hrvatsko-mađarske kulturne udruge «Dugonics András», 22. veljače otvorena je izložba slikara Ladislava Kelča (Kelcs László). Izložba je to naslova «Boje Jadrana II», podnaslova Boje svijeta, svijet boja, koja nam dočarava slikarski svijet ovoga samouka slikarskog zaljubljenika u pejzaž po uzoru na francuske impresioniste s puno realizma. On je dosada bio zaokupljen pejzažima Dunava, Tise, Alfölda i Jadrana, slika dojmove sa svojih putovanja, nedinutu prirodu bez čovjeka koja bojama pripovijeda neispričane priče. Izložbu na Bulevaru Lajosa Tisze na broju 63 otvorio je predsjednik Saveza Hrvata u Mađarskoj Joso Ostrogonac, a otvaranju je nazočio i predsjednik HDS-a Mišo Hepp – obavijestio nas je predsjednik segedinske Hrvatske manjinske samouprave Dušan Marjanović.

BUDIMPEŠTA – U sklopu budimpeštanskog sajma Utazás 2008 ili Putovanje 2008, koji je otvoren 28. veljače na sajmištu HUNGEXPO-a u Budimpešti, Hrvatska turistička zajednica se promovirala na nacionalnom štandu od 140 četvornih metara. Ove su se godine na sajmu predstavile turističke zajednice: Nacionalnog parka Krka, Šibenika i Lopara. Ovogodišnji počasni gost sajma bila je Slovenija.

MARTINCI – Prošlog se tjedna dogodilo nešto što je zaprepastilo ne samo stanovnike sela nego i regije pa i cijelu Mađarsku i o čemu su izvještavale mnoge televizijske postaje i pisale brojne novine. U jednoj od seoskih krčmi dvojica Martinčana pretukla su trećega do krvi te je on nakon stanovita vremena umro. Po izjavi glasnogovornika kapetana Baranjske županijske policije slučaj je pod istragom i nakon nje će se moći više reći za medije. Kako donosi mađarski tisk, u krčmi je bilo toliko krvi da nije ni čudo što je nesretni čovjek umro. Još i ovako pretučen, imao je snage da ode kući, ali jutro nije doživio.

U Letinji ima mnogo doseljenika iz hrvatskih pomurskih naselja, kao što sam i ja podrijetlom iz Serdahela, ima mnogo pomurskih Hrvata koji su zaposleni u gradu, pa se ne smije zaboraviti da su mnogi svoj svakodnevni kruh zarađivali upravo zahvaljujući znanju hrvatskoga jezika kada je cvjetao trgovizam – kazao je predsjednik g. Lukač u razgovoru. – Grad je prvo mjesto s kojim se susreću putnici dolazeći iz Hrvatske, i sigurno nije naodmet poznavanje toga jezika.

Prema mišljenju predsjednika manjinskoj samoupravi prvenstvena je zadaća da pomaže sačuvati i gajiti manjinski jezik, jer bez svog jezika narod vrijedi vrlo malo.

Manjinska samouprava u 2007. g. učinila je golem korak u promicanju gajenja hrvatskoga jezika provodeći anketu u svezi s učenjem hrvatskoga jezika među roditeljima čija djeca pohađaju osnovnu školu. Na učenje jezika javilo se 93 učenika, pa je u osnovnoj školi pokrenut kružok hrvatskoga jezika u tri skupine, od 2. do 8. razreda. Otada je već prošlo nekoliko mjeseci i roditelji se vrlo raduju što im djeca već pomalo znaju hrvatski. Zahvaljujući iskusnoj učiteljici Mariji Čerčić, koja je već u mirovini, djeca vrlo vole te sate i marljivo uče. Kako bi djeca bila motivirana u učenju, obećan im je izlet u Hrvatsku, što će manjinska samouprava organizirati potkraj školske godine, kada će moći isprobati svoje znanje jezika u pravoj sredini. Cilj je samouprave da se učenje hrvatskoga jezika uvrsti u nastavu u mjesnoj osnovnoj školi. Glede toga već su bila usuglašavanja s ravnateljicom škole i s gradonačelnikom, no rješenja o tome još nema. Manjinska samouprava u 2007. g. gotovo je sav svoj proračun potrošila na pokretanje hrvatskoga kružoka u školi, što su potpomagale i Hrvatska državna samouprava te Hrvatska županijska samouprava.

Na druge programe nije ostalo mnogo novaca, no manjinska samouprava ipak je

organizirala program Hrvatski manjinski piknik u Kistolmácsu na kojem se okupilo 150-ak Letinjana. Zbog uspješnosti taj dan priredit će i u tekućoj godini. Osim učenja jezika u školi, vodstvo samouprave planira tečaj i za odrasle. U veljači je dala oglas i bude li interesa za učenjem jezika, pokrenut će tečaj i za odrasle.

Vijećnici manjinske samouprave pokušaju oživjeti neke stare običaje. Kao i prošle godine, i ove su organizirali «Lakovni četrtak», skupina letinjskih Hrvata posjetila je sumartonsku klijet da se vesele, a Fašnik su proslavili skupa s drugim manjinama grada. Obišli su ulice i na kraju zajedno su se veselili. U ožujku se planira zajednička proslava Dana žena.

Manjinska samouprava pokušava svoje programe uskladiti s gradskom samoupravom i sudjelovati u njihovim programima.

Grad Letinja prije nekoliko godina potpisao je ugovor o međusobnoj suradnji s gradom Prelogom i u toj suradnji manjinska samouprava nastojat će ubuduće pomagati.

Beta

ZNATE LI...

Velika hrvatsko-ugarska i turska vojska sukobile su se potkraj rujna 1396. godine u krvavoj bitci kod Nikopolja. Glavninu kršćanskih snaga vodio je hrvatsko-ugarski kralj Žigmund, jedno krilo vojske Herman Celjski, a drugo hrvatski ban Stjepan Lacković. Vojna sreća nasmiješila se Turcima, a kralja je od sigurne pogibije u zadnji tren spasio Herman Celjski. Kršćanska se vojska kroza Slavoniju i Bosnu povukla pred Osmanlijama. Hrvatski narod već je otrprije bio nezadovoljan zbog Žigmundove nepravičnosti i okrutnosti. Saznavši za poraz kraljevske vojske kod Nikopolja, u trenutku kada se i nije znalo je li kralj živ, narod traži da krunu preuzme napuljski kralj Ladislav. Stvara se tako hrvatska liga koju predvodi ban Lacković. Ali Žigmund je umaknuo Turcima i preko Dubrovnika, Splita i Topuskog vraća se u Ugarsku. Želeći pomirbu s hrvatskim velikašima, Žigmund saziva sabor u Križevcima i svima nazočnima jamči slobodan pristup. Pozvan je i ban Stjepan Lacković. Sabor se po svemu sudeći održao u crkvi Svetoga križa. Hrvatska vojska ostala je izvan grada, a ban Lacković, njegov sinovac Andrija i hrvatski plemići ostavili su oružje ispred mjesta održavanja skupa na kojem uživaju kraljevu zaštitu. U burnoj raspravi koja je

uslijedila, Mađari su optužili Lackovića za izdaju u bitci kod Nikopolja. Padaju teške riječi, počinje tučnjava, i kraljevi vazali potežu mačeve kojima su na očigled kralja sasjekli bana Lackovića i sinovca Andriju. Dogodilo se to 27. veljače 1397. godine. Kada su hrvatske čete čule za krvavi sabor počele su jurišati na Križevce. U neravnopravnoj borbi palo je tridesetak Hrvata, prije no što su se povukli Lackovićeve pristaše. Kralj je iskoristio priliku i sa svojim podanicima počeo se povlačiti u Ugarsku. Gnjevan hrvatski puk, pod vodstvom Stjepana Prodavića, još se jednom u Podravini pokušao osvetiti kralju, no Hrvati su potisnuti, pa Žigmund 2. ožujka prelazi Dravu i vraća se u Ugarsku. Dva dana poslije izdao je u Žakanju glasovitu povelju kojom grad Čakovec, Međimurje i druge posjede Stjepana Lackovića daruje svojim vjernim podanicima, među prvima Hermanu Celjskom. Nečistu savjest pokušao je Žigmund oprati dajući nove kraljevske povlastice Križevcima i nekim drugim hrvatskim gradovima. No krvavi križevački sabor ostao je zabilježen u sjećanjima, pričama i umjetničkim djelima. Jedno od tih djela, ono hrvatskoga slikara Otona Ivekovića, nalazi se na samome mjestu krvavog sabora, u križevačkoj crkvi Svetoga križa.

MALA STRANICA

Izradila: Dijana Kovač
iz Fičehaza

*Povijest: Kuharsko naticanje medveda i vuka
Djelo je to Balinta Škrapića, učenika 1. razreda u petrovskoj Dvojezičnoj školi*

Patricia Pinterič

Ove lijepe crteže poslali su nam učenici Osnovne škole Katarina Zrinski iz Serdahela

Laura Tišler

Bernadett Kovač

STARIN – U starinskoj osnovnoj školi i ove je godine spaljena „zima“. Posljednjeg dana veljače u velikom je odmoru zaplamtio krijes, vrući plameni zahvatili su lutku, simbol ledenih i snježnih zimskih dana. Dogodilo se prije dvije godine da se nakon spaljivanja lutke osvetoljubiva zima vratila sa snijegom i ledom. Kako se to ne bi ponovilo, ovoga su puta učenici, dok je vatra još plamtjela, viknuli uglas: Ne vraćaj se! Cijelu manifestaciju su popratili veselom glazbom tamburaši, pa je zaigrano i kolo oko „zime“.

NARDA- NOVI ZAGREB/ODRA – Na poziv Kulturno-umjetničkoga društva Mladost u Odri, ovoga vikenda će mišani jačkarni zbor iz Narde otputovati u Hrvatsku. Nekadašnja gradišćanska folklorna grupa i naravno koraš u dotičnom selu je jur njegovala prijateljske kontakte s KUD-om Mladost, ali zavolj Domovinskoga boja se je ovo partnerstvo naglo otkinulo. Poslije 19 ljet, 9.marcijuša, nedilju zopet će se najti stari tovaruši prilikom Protulićnoga koncerta. Nardarci ishasnuju ovu priliku pak će prije toga pohoditi i znamenitosti grada Zagreba.

KEMPLJA – Društvo gradišćanskohrvatske mladine u Ugarskoj 15.marcijuša, subotu organizira za svoje kotrige spomendan Mate Meršića Miloradića. U 13 uri počinje program s polaganjem vijenca u kemljanskom cimiteru, kade je pred osamdesetimi ljeti zakopan gradišćanski velikan. Uz recitaciju njegove pjesme, našoj mladini će o dušobrižniku, pjesniku Kemlje govoriti predsjednica Hrvatske manjinske samouprave, Marija Nović-Štipković u mjesnom Hrvatskom klubu. Pokidob je ta dan i nacionalni praznik 1848.revolucije, mladi će skupa svečevati s domaćini, polag crikve Hrvatske Kemlje pri spomeniku. Ov dan se jur tradicionalno dodiljuju zaslužnim osobam, grupam i *Nagrade za Kemlju*.

KEVEŽDA – Kako piše u zadnjem broju Hrvatskih novin, rođenomu Vedešincu, gospodinu Pavlu Horvatu krajem prošloga ljeta je dodijeljena titula „Časni gradjan Kevežde“. Pavao Horvat je za dušobrižnika posvećen u Juri, uz ugarska mjesta je Boga i hrvatski narod služio u Hrvatskoj Kemlji, Prisiki, Koljnofu a u penziji (pred šesnaestimi ljeti) je zašao u Keveždu, u ugarsko selo, blizu Koljnofa. Ovo mjesno priznanje znači i veliko poštovanje vjernikov kot i peljačev dotičnoga naselja ki znaju vridnovati dugoljetno djelovanje njegovoga farnika, na slavu i diku svevišnjega Gospodina.

Miloradićev spomenik polag crikve u Hrvatskoj Kemlji

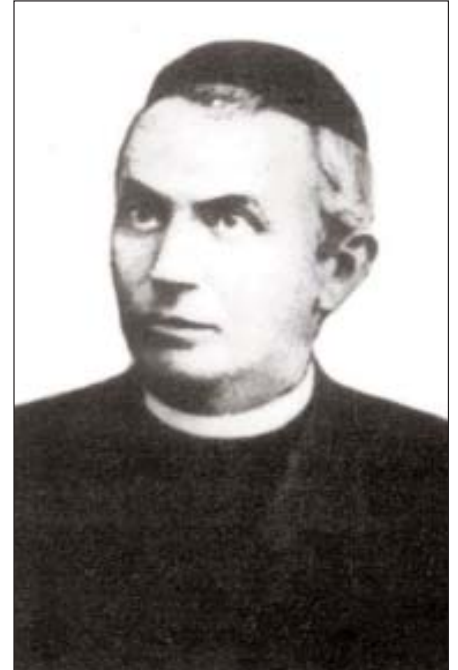
Spomen-dan smrti Mate Meršića Miloradića u Kemlji

Osamdeseto lje to smrti našega dušobrižnika Mate Meršića Miloradića smo svečevali 10. februara, nedilju, u Kemlji. Sunce je lipo svitilo kad smo šli na svetu mašu. Karol Klemenšić, naš sadašnji farnik, su se spomenuli va crikvi na pjesnika i svećenika.

Po maši smo svi Kemljanci skupa prošli va cimiter. Onde je držala govor o njegovoj djelatnosti predsjednica mjesne Hrvatske manjinske samouprave. Jačili smo lipe jačke ke je on pisao. Položili smo vijenac na grob, i nažgali sviće. Pjesme su lipo glušale ke su školska dica recitirala. Molili smo za njega „Otac naš...“ na zadnje je pak glušala jačka „kad projdem...“.

Na ovom programi sam vidila takove ljude ki nigdar ne idu na nikakove priredbe. Čudami su poslušali zi suznimi očimi predavanje i spomenuli se na gradišćanskohrvatskoga velikana. Veselila sam se zato da naši Kemljanci rado čujuju hrvatsku rič ne nek na spomen-danu.

Put nam je peljao iz cimitra va Hrvatski klub. Skoro svi ljudi su došli tamo ki su bili na polaganju vijenca. Onde su stariji ljudi pričali anegdote o farniku, ki su još onu dob bili mala dica kad su služili Meršić u Kemlji, ali čuda svega novoga smo doznali od njih. Svako lje to se čudaputi spominjamo na našega farnika i pjesnika, svečujemo mu rođendan, i spomenemo se dana kad su preminuli, svenek su kitice i sviće na njevom grobu. Njevo ime nosi naš jačkarni zbor i jedna nova ulica u selu. Pri crikvi stoji spomenik Mate Meršiću Miloradiću, onde imamo program na književni tajedan koji je va oktobru. Hrvatski dan nam počinje zi mašu za nje. U školi dica imaju takove zadaće da po

pjesma napravu male kipice, moljanja, crtiće. Jur dosad se je čuda lipih djelov narodilo. Imali smo i večkrat izložbu iz tih kipicov. Na naticanju hrvatskoga jezika školska dica si biraju pjesme Mate Meršića Miloradića, na koga mi Kemljanci nigdar ne kanimo pozabiti!

Marija Nović-Štipković

Na grobu Mate Meršića Miloradića

Zlatne ruke Klare Kos

Što dospije u ruke Klare Kos, od toga će zacijelo nešto lijepo i dobro ispasti. Radi li se o papiru, koži, boji, tkanini, vuni, svili ili cvijeću. Mnogi kažu za nju da ima ruke od zlata. Udemo li u njezinu obiteljsku kuću u Keresturu, odmah će nas okružiti Klarino ozračje, posvuda je otisnuta njezina ruka. Na zidu su slike goblena, svila, otkani sagovi, na kauču vlastoručno tkani jastuci, torbice i mnogo sitnih potrepština ili ukrasa na staklu, od komušine i drugih tvari.

Netko bi mislio da se radi o umirovljenici koja u svojim umirovljeničkim godinama izrađuje razne ručne radove, ali ne.

Klara Kos
s omiljenom slikom

Klara Kos je mlada učiteljica iz Kerestura, koja i sada studira fiziku na pečuškom sveučilištu, a ima već učiteljsku diplomu iz matematike i tehnike. Majka je dvaju sinova i vrlo voli bilo kakav ručni rad. Ako ju zaprose da podučiti djecu ili odrasle na razne ručne radove, rado se prihvaća. Tijekom zime podučavala je žene na tkanje na tkalačkome stanu i više puta je bila voditeljica radionica u domu kulture ili u dječjem vrtiću.

Odakle njezino znanje? Ispričala mi je kada sam ju posjetila kod kuće i pokazivala mi je svoje tzv. umjetnine, iako to smatra samo amaterskim radom.

– Mislim da sam spretne ruke naslijedila od svoje bake s tatine strane, koja je podrijetlom iz Erdelja. Ona je mnogo tkala i izrađivala ručne radove. Nažalost, od nje nisam mogla naučiti tkati jer nisam odrasla tamo, ali ja sam uvijek željela to pa sam se upisala na tečaj u Kanižu. Tamo sam dobro usvojila tkanje, pohađala sam početničku i naprednu skupinu kod Anite Zsovar, i usvojila sam tkanje na takvoj razini da mogu i drugima pomoći. Osim tkanja zanimaju me svi stari obrti ili rukotvorine. Učila sam i košarstvo, također na tečaju, no to ne vježbam mnogo. Znam izraditi neke nakite od kože, manje stvari, ali to bi još trebala usavršiti – kazala je Klara.

Na njezinim ormarima stoje figurice od komušine, koje je Klara također sama izradila. Razne urese od komušine počela je sama izrađivati za blagdane, no čim je bilo

Figure
od komušine

prilike da bolje nauči, upisala se na taj tečaj. Na zidu su obješene slike od goblena, no ipak najviše voli slikanje i bojanje na svili te raditi tušem. Kako se to zapravo radi?

– Možemo izraditi slike s različitim tehnikama. Ima kada prvo obojim svilu i dobijem različite mrlje, nijanse na materijalu. Gledajući ih, pronalazim razne oblike koje me inspiriraju da nešto nacrtam na njih s konturom. Može se i na obrnut način, kada prvo nacrtamo kontur i onda poslije bojimo – objašnjava mi Klara dok mi pokazuje slike.

Većinom ju inspirira priroda: krajolici, cvijeće, ptice, a kako reče, omiljena joj je boja ljubičasta, no voli i narančastu i smeđu. Njezine se slike ožive u igrama boja, ne mogu se raspoznati obrisi, kao da je sve povezano u prirodi, te da je ono važno što je u pozadini, tj. boja daje svakoj povučenoj crti značenje. Nježne boje, romantični motivi vode gledatelja u svijet bajke.

Klara je najponosnija na sliku na kojoj je žena u prirodi, jer je na njoj uspjela ostvariti mnogo nijansi ljubičaste boje. Žena okrenuta licem prema prirodi ostala je tajnovita, kao i Klara, koja je godinama radila u svojoj kući i nije se hvalila svojom vještinom.

Izložba njezinih radova, zajedno s drugim amaterima, bila je izložena u kaniškoj gradskoj knjižnici.

Ona radi za svoje zadovoljstvo, ali u posljednje vrijeme sve joj se više obraćaju radi pomoći u raznim kružocima.

beta

U spomen

Stipan Pilać Tiszavölgyi (1931–2008)

Rođen u staroj težačkoj obitelji bunjevačkih Hrvata u Čavolju, djetinjstvo i mladost proveo je s mnogo lijepih doživljaja u rodnom selu, od kojega se nikada nije odvajao. Na Bunjevačkom šoru, gdje je rođen, u mladosti je imao svoju briačnicu, a s radija su se uvijek čuli zvuci tamburice. Volio je govoriti bunjevački, a njegovao je i običaje. Nije prošlo nijedno prelo da on u kolu nije pokazao svoje plesачko umijeće. Njegova supruga Piroška bila je ponosna na to, uvijek trpeljiva za 53 godine zajedničkog života. U mješovitom braku rodili su im se Ivuš i Aga, koji su ga slijedili u njegovanju bunjevačkih običaja, bili su članovi plesne skupine.

Baća Stipan je bio član osnivač istaknute «Čavoljske bunjevačke kulturne udruge», čiji sam bio organizator i voditelj. Uvijek sam mogao računati na njega, bio je sudionik prela. Sudjelovao je i na državnim turnejama naše kulturne grupe, koje smo redovito završavali s velikim bačkim kolom, u kome je on izveo solo-ples, ispraćen s velikim pljeskom. Uspjeh je bio golem, lijepo je sjetiti se toga. I njegovo je srce posustalo, nakon kratke bolesti smrt ga je zatekla u snu. Mnoštvo nas ga je ispratilo na posljednji put u čavoljsko groblje, gdje se od njega na bunjevačkom oprostio Lazo Rapić, u pratnji njegove omiljene pjesme i zvuke tambure na koje je nekada običavao plesati. Ne tako davno, prije njega ispratili smo Lazu Petreša i Adama Mandića, članove osnivače naše udruge. Čavoljska zvona odzvanjala su u njihov spomen. Spomen na njih čuvaju svi oni koji su ih poznavali, poštovali i voljeli. Na grob mog prijatelja Stipana cvijeće sjećanja su položili i članovi današnje bunjevačko-hrvatske kulturne skupine. Ars longa, vita brevis. Život je kratak, djelo je vječno. Počivaj u miru!

dr. Mišo Mandić

Foto:
arhiva autora ovih redaka
Stipan Pilać (u sredini) izvodi solo-ples

Kartanje

Prvo mjesto Marina Velina na TOP 15

Nedavno je u Santovu održano natjecanje u kartanju uljija na koje su pozvani najbolji kartaši južnoga dijela Bačko-kiškunske županije. Najuspješniji natjecatelji mjesnih prvenstava iz Alj-

maša, Bikića, Kunbaje i Santova nadmetali su se u okviru turnira TOP 15, a nakon odigranih susreta, u jednoj skupini svatko sa svakim, prvo mjesto osvojio je Santovac Marin Velin (na slici) s ukupnih 17 bodova.

BUDIMPEŠTA – Dana 21. veljače održan je već tradicionalni teniski kup kojemu sudjeluju diplomati, članovi diplomatskih misija u mađarskome glavnom gradu. Susretu 16. diplomatskom teniskom turniru nazočio je velik broj diplomata, bilo je mnogo natjecatelja, i žena i muškaraca, te mnoštvo gledatelja. Kako saznajemo, jedan od najuspješnijih sudionika turnira, koji se tradicionalno priređuje pod pokroviteljstvom Ministarstva vanjskih poslova Republike Mađarske i kojem su ove godine sudjelovali diplomati iz 14 zemalja Europe i svijeta, jest veleposlanik Republike Hrvatske u Budimpešti Ivan Bandić. Veleposlanik Bandić obranio je titulu pobjednika iz prošle godine kada je također više nego uspješno sudjelovao diplomatskomu teniskom turniru.

Slavni kornist Vlatković u Pečuhu

U Pečuhu je 27. veljače u Domu umjetnosti gostovao jedan od najistaknutijih svjetskih kornista Radovan Vlatković. U društvu s austrijskim skladateljem Leopoldom Hagerom bio je gost pečuškoga skladatelja Lászla Kircsia koji je s njima vodio zanimljiv razgovor o njihovu glazbenom putu i radu. Na veliku radost nazočnih Radovan Vlatković je i uživo pokazao djelić svoga majstorstva na rogu.

Radovan Vlatković zasigurno je jedan od najuglednijih svjetskih kornista danas. Rođen je 1962. godine u Zagrebu, a rog je počeo svirati sa šest godina. Diplomirao je na Muzičkoj akademiji u Zagrebu u klasi prof. Detičeka, a poslijediplomski studij završio je na Nordwestdeutsche Musikakademii u Detmoldu. Na natjecanjima diljem Europe osvojio je brojne nagrade, a velik međunarodni ugled donosi mu, u dobi od dvadeset i jedne godine, prve nagrade na

Međunarodnom natjecanju u Münchenu 1983. godine. Kao solist i komorni glazbenik Radovan Vlatković održao je niz izvrsnih koncerata s najuglednijim glazbenicima današnjice u Europi, Japanu, Australiji i Sjedinjenim Američkim Državama. Za iznimne umjetničke domete, osim brojnih inozemnih, dobitnik je i hrvatskih nagrada «Milka Trnina», «Vladimir Nazor», «Ivo Vuljević» te nagrade Dubrovačkog festivala za najbolje glazbeno ostvarenje 1998. godine «Orlando». Počasni je član Hrvatskog društva kornista. Osim koncertiranjem, Radovan Vlatković bavi se i pedagoškom djelatnošću na akademiji u Stuttgartu te na salcburškome Mozarteumu

Leopold Hager, rođen u Salzburgu, u rodnom je gradu na glasovitome **Mozarteumu** studirao dirigiranje, orgulje, klavir, čembalo i kompoziciju. Nakon prvih angažmana u Mainzu, Linzu and Kölnu postao je muzički ravnatelj u Freiburg/Breisgau, zatim šef dirigent Mozarteum orkestra i od 1996. muzički ravnatelj RTL Symphony Orchestra u Luxembourg. Brojne turneje i koncerti vode ga diljem Europe i SAD. Čest je gost mnogih svjetskih opernih kuća. Tijesno surađuje s bečkom Staatsoper, gdje obično dirigira nekoliko puta godišnje.

Možda je zanimljivo napomenuti kako je pečuški skladatelj László Kircsi, koji je vodio razgovor s vrhunskim svjetskim glazbenicima Vlatkovićem i Hagerom, 1998. godine potpisao skladanje, kazališne predstave Mađarska Medeja koju je na tekst Árpáda Göncza u hrvatskom prijevodu Acije Alfirović na scenu postavilo Hrvatsko kazalište iz Pečuha. Napomenimo kako je Hrvatsko kazalište uprizorilo Mađarsku Medeju na dva jezika, na mađarskom i na hrvatskom. *hpb*

ZAGREB – Državna tajnica za politička pitanja Bianca Matković primila je u srijedu, 27. veljače, u nastupni posjet veleposlanika Republike Mađarske u Republici Hrvatskoj Pétera Györkösa. Tijekom razgovora državne tajnice i veleposlanika potvrđena je odlična politička, gospodarska i kulturna suradnja između Republike Hrvatske i Republike Mađarske. Gđa Matković upoznala je g. Györkösa s tijekom hrvatskih pristupnih pregovora za punopravno članstvo u euroatlantskim integracijama i zahvalila na podršci koju Mađarska pruža Hrvatskoj na tom putu. Razmijenjena su mišljenja o samitu NATO-a koji će se održavati od 2. do 4. travnja 2008. godine u Bukureštu. Jedna od tema razgovora državne tajnice Matković i veleposlanika Györkösa bila je i priprema treće zajedničke sjednice Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Mađarske. Sugovornici su također razmijenili stavove o aktualnom stanju na području jugoistočne Europe. (mvp)